

OPPLAND
fylkeskommune

Politikk for det flerkulturelle Oppland

Saksnummer 43/08: Politikk for det flerkulturelle Oppland

Vedtatt i Fylkestinget 9. desember 2008

Komité: Regionalkomiteen

Leder: Anne Marie Bagstad J ranli

Saksordfører: Signe von Streng

Saksbehandler: Marit Brænd, fagenhet kultur og idrett

Forsidebilde:

Fra internasjonal sommerfest på Lillehammer, arrangert av Norsk-afrikansk forening i Oppland, Serbisk forening og Burmaforeningen for Gjøvik og omland.

Foto: Marit Brænd

Baksidebilde:

Cecilia. Filippinene/Vest-Torpa

Foto: Karen Bleken, Opplandsarkivet avd. Maihaugen

Utgiver: Oppland fylkeskommune

Trykk: Andvord Grafisk

Innholdsfortegnelse

Definisjoner av sentrale begrep	4
Forord	5
1. OPPDRAGET	6
2. DAGENS SITUASJON, UTVIKLINGSTREKK OG UTFORDRINGER	7
2.1. Innvandrerbefolkningen	7
2.2. Innvandrersorganisasjonene	8
2.3. Hvilke muligheter og utfordringer gir innvandrerbefolkningen, og hvilken kompetanse har de?	9
3. STATUS I OPPLAND FYLKESKOMMUNE	10
3.1. Oppland fylkeskommune som arbeidsgiver	10
3.2. Det flerkulturelle perspektivet i videregående opplæring	10
3.3. Mangfoldsåret 2008	11
3.4. Internasjonalt arbeid	12
3.5. "Integrering og språkopplæring" – forprosjekt Kompetansemotor	12
4. SAMARBEIDSPARTER OG ANSVARFORDELING	13
4.1. Kommunene	13
4.2. Frivillige organisasjoner	13
4.3. Hedmark fylkeskommune	13
4.4. Fylkesmannen i Oppland	14
4.5. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) Indre Øst	14
4.6. Likestillingssenteret	15
4.7. Andre samarbeidsparter	16
5. MÅL FOR MANGFOLDSARBEIDET I OPPLAND	17
6. STRATEGIER OG TILTAK	18
Strategi 1: Oppland - antirasistisk sone	18
Strategi 2: Dialog med innvandrerbefolkningen	18
Strategi 3: Flerkulturelt perspektiv i Oppland fylkeskommune	20
Strategi 4: Styrke integreringsarbeidet i Oppland	21
7. RESSURSBEHOV	22

Definisjoner av sentrale begrep

- **Innvandrere**
En person med to utenlandskfødte foreldre som selv er innvandret til Norge.
- **Innvandrerbefolkningen**
Består av personer med to utenlandskfødte foreldre, både de som selv har innvandret til Norge (innvandrere) og de som er født i Norge av to utenlandskfødte foreldre (etterkommere).
- **Flyktning**
Etter utlendingsloven 1988 brukes betegnelsen kun om asylsøkere og overføringsflyktninger som faller inn under flyktningkonvensjonen. Etter utlendingsloven 2008 brukes betegnelsen om alle med rett til beskyttelse etter internasjonale konvensjoner som Norge er bundet av, herunder den europeiske menneskerettskonvensjon. I SSBs statistikk brukes begrepet "personer med flyktningbakgrunn" om personer bosatt i Norge, som en gang har kommet til Norge av fluktgrunner, inkludert familietilknyttede flyktninger, uten hensyn til om personen har fått flyktningstatus etter flyktningkonvensjonen.
- **Asylsøker**
Person som søker om beskyttelse mot forfølgelse i hjemlandet. Vedkommende blir kalt asylsøker fram til søknaden om asyl er endelig avgjort.
- **Asyl**
Fristed for personer som har rett til internasjonal beskyttelse. Etter utlendingsloven 1988 brukes begrepet bare om status for de som faller inn under flyktningkonvensjonen. Etter utlendingsloven 2008 brukes "asyl" eller "beskyttelse" som betegnelse på den oppholdsstatus som tildeles dem som har rett til beskyttelse etter internasjonale konvensjoner, og som får oppholdstillatelse som flyktninger etter den nye loven.
- **Integrering**
Integrering handler om tilrettelegging og tilpassing for at nye innvandrere skal bli inkludert i samfunnet. Se også inkludering.
- **Integreringspolitikk og -tiltak**
Politikk og tiltak for å sikre at nye innvandrere raskest mulig bidrar med sine ressurser i det norske arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Eksempler på tiltak er rett og plikt til norskopplæring og deltakelse i introduksjonsprogram. Rask og god bosetting av flyktninger i kommunene skal danne grunnlag for et aktivt liv i trygge omgivelser.
- **Inkludering**
Handler om at alle som bor i Norge skal ha like muligheter og plikter til å bidra og til å delta i fellesskapet. Begrepet benyttes bredere enn begrepet integrering, som primært omhandler nyankomne innvandrere.
- **Minoritetsspråklig**
Brukes beskrivende om personer i Norge som ikke har norsk som sitt førstespråk/morsmål. Brukes i hovedsak i forbindelse med opplæring.

Kilde: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets hjemmeside.

Direkte lenke til flere definisjoner av sentrale begrep: <http://bit.ly/8bThiw>

Forord

Målet vårt er god dialog og samhandling mellom majoritet og minoritet i Opplandssamfunnet. Andelen innvandrere i Norge er ca 10 %. I Oppland er andelen noe lavere, men den øker både hos oss og i landet forøvrig. De fleste politiske partier uttrykker behov for inkludering og integrering av våre nye landsmenn. Så har også det foreliggende dokument uforbeholden støtte fra alle partier representert på fylkestinget.

Gjennom komitearbeidet og via rapporter fra Statistisk sentralbyrå har komiteen erfart at innvandrerbefolkningen representerer store ressurser og potensialer som i dag bare i begrenset grad kommer til sin rett i arbeids- og organisasjonslivet. Det er i det viktige arbeidet for at "alle skal med" vi håper dette dokumentet kan være et bidrag. Vi har blant annet pekt på tiltak innen fylkets arbeidsgiverpolitikk, vi har anbefalt etablering av et flerkulturelt råd (som blant annet bør følge opp og behandle revisjon av dette dokumentet), og vi har ikke minst påpekt behov for flerkulturell kompetanse i videregående opplæring.

Fylkeskommunen har ved flere anledninger påtatt seg ansvaret for kulturprogrammet til den flotte og viktige Maihaugenkonferansen. Konferansen har som mål å belyse sentrale områder knyttet til innvandring. Fylkeskommunens deltagelse og bidrag til denne landsdekkende konferansen anses som viktig og verdifullt også i fremtiden.

Jevnaker, januar 2010

Signe von Streng
saksordfører

1. Oppdraget

I fylkesutvalgsmøte 12. februar 2008 ble det vedtatt at Oppland fylkeskommune ønsker å styrke arbeidet for kulturelt mangfold i Oppland. Som en oppfølging av dette har fylkesordføreren bedt Regionalkomiteen legge frem en innstilling om "Politikk for det flerkulturelle Oppland" for fylkestinget i desember 2008. Regionalkomiteen er gitt følgende mandat (FR-sak 306/08):

Komiteen skal legge frem for fylkestinget en innstilling med forslag til helhetlig politikk for det flerkulturelle Oppland. Politikken skal synliggjøre verdien i mangfoldet.

Oppdraget innebærer at komiteen:

- *Foretar en analyse og vurdering av dagens situasjon, utviklingstendenser og utfordringer i det flerkulturelle Oppland, herunder innsamling av erfaringer fra andre fylkeskommuner.*
- *Fremmer forslag til hvordan mangfoldsperspektivet kan innarbeides i fylkeskommunens ulike politikkområder.*
- *Foretar en vurdering av hvordan fylkeskommunens innsats på dette flerkulturelle feltet kan koordineres og samordnes og hva dette vil kreve av ressurser. Herunder vurdere behovet for en handlingsplan for det flerkulturelle Oppland.*
- *Utarbeider retningslinjer for mål, oppgaver og sammensetning av et innvandrerråd i Oppland.*
- *Vurderer størrelsesorden av nødvendige ressurser i en overgangsperiode for å iverksette de foreslåtte tiltakene, og hvordan dette kan videreføres innenfor gjeldende rammer.*

Det forutsettes at komiteen har slik fremdrift i arbeidet at innstillingen kan legges frem for fylkestinget i desembermøtet 2008.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fordelt på regionene i Oppland per 1. januar 2009

	Folkemengde i alt	Innvandrere / norskfødte m/innvandrerforeldre	
		antall	i %
Hele landet	4 799 252	508 199	10,6
Oppland	184 288	10 610	5,8
Lillehammerregionen	37 112	2 657	7,2
Gjøvikregionen	68 266	4 182	6,1
Valdres	17 993	1 060	5,9
Hadeland	28 020	1 449	5,2
Midt-Gudbrandsdal	13 520	641	4,7
Nord-Gudbrandsdal	19 377	621	3,2

2. Dagens situasjon, utviklingstrekk og utfordringer

2.1. Innvandrerbefolkningen

Ved inngangen av 2008 hadde 9,7 % av befolkningen i Norge selv innvandret eller var født i Norge med innvandrerforeldre. I Oppland utgjorde denne gruppen 5,2 % av befolkningen, totalt vel 9600 personer. Andelen er raskt økende, og fra 2007 til 2009 økte antall innvandrere i Oppland med ca 2000 personer.

I følge en fremskrivning fra Statistisk sentralbyrå vil folketallet stige betydelig de neste 50 årene, fra 4,8 millioner i 2009 til rundt 6,9 millioner i 2060. Den viktigste grunnen til dette er at det regnes med fortsatt høy innvandring.

Opplands innvandrere og norsk-fødte med innvandrerforeldre fordelt på ulike verdensdeler pr 01.01.09:

- 3171 fra Øst-Europa
- 3015 fra Asia med Tyrkia
- 1529 fra Norden
- 1363 fra Vest-Europa
- 1116 fra Afrika
- 223 fra Sør- og Mellom-Amerika
- 167 fra Nord-Amerika
- 26 fra Oseania

Totalt:
10 610 fra mer enn 140 land.

1. mai-tog på Gjøvik. Foto: Karen Bleken, Opplandsarkivet avd. Maihaugen

**Registrerte innvandrers-
organisasjoner
pr 1. januar 2010:**

- Afghansk forening
- Bosnisk forening Lilje
- Burmaforeningen for Gjøvik og omland
- Institutt Sevdaha Oppland (bosnisk)
- Kurdisk kulturforening, Lillehammer
- Lawan i Oppland (kurdisk ungdoms-forbund)
- Norsk-afrikansk forening i Oppland
- Serbisk forening "Kosovo og Metohija"
- Somalisk forening, Gjøvik

2.2. Innvandrersorganisasjonene

I 2008 var det ni innvandrersorganisasjoner som søkte om driftstilskudd og/eller tilskudd til tiltak. De fleste av organisasjonene hadde tilknytning til Lillehammerregionen eller Gjøvikregionen. Et viktig mål for et flertall av organisasjonene er å ivareta og informere om egne tradisjoner og kultur. Det å utvikle kontakt, vennskap og samarbeid mellom egne medlemmer og den norske befolkningen er også prioriterte mål.

Over statsbudsjettet bevilges det årlig midler til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til deltakelse, dialog og samhandling. Dette er en statlig tilskuddsordning som forvaltes av fylkeskommunen. Hovedformålet med tilskuddsordningen er å bidra til økt samfunnsdeltakelse for innvandrerbefolkningen, og til dialog og samhandling mellom ulike grupper og mellom majoritet og minoriteter i lokalsamfunnet. Ordningen er todelt og gjelder tilskudd til drift av lokale innvandrersorganisasjoner og tilskudd til frivillig virksomhet i lokalsamfunn. For 2008 var fordelingsrammen for Oppland på vel 240 000 kroner.

Det gis veiledning til organisasjonene i forbindelse med forvaltningen av denne støtteordningen. Det har også vært avholdt informasjonsmøter og gjennomført kurs i blant annet organisasjonskunnskap og økonomi. Flertallet av organisasjonene er relativt nystartede, og behovet for oppfølging og kursing er stort.

Kurs/verksted for innvandrersorganisasjonene. Foto: Marit Brænd

2.3. Hvilke muligheter og utfordringer gir innvandrerbefolkningen, og hvilken kompetanse har de?

Innvandrerbefolkningen er en sammensatt gruppe mennesker med svært ulik bakgrunn. Ved inngangen til 2007 hadde Opplands innvandrerbefolkning bakgrunn fra i alt 104 ulike land. De har kommet hit som flyktninger, som arbeidsinnvandrere, for å ta utdanning eller gjennom familierelasjoner til noen i Norge. Det sier seg selv at dette ikke er en homogen gruppe. Men noen utfordringer har mange av innvandrerne felles.

Et flertall av dem som innvandrer til Norge, har trolig mer enn grunnskole fra hjemlandet. Mange har også fagkompetanse og yrkeserfaring fra ulike yrker. For å jobbe på norske arbeidsplasser vil mange trenge å konvertere medbrakt kompetanse. De aller fleste vil også måtte lære seg norsk for å få arbeid i Norge.

Å få uttelling for medbrakt kompetanse (utdanning eller yrkeserfaring) kan være en utfordring. Det går frem av en rapport fra Statistisk sentralbyrå (rapport 2008/37) at høyt utdannede ikke-vestlige innvandrere kommer dårligere ut med hensyn til å få et relevant yrke enn andre grupper. Høyt utdannede ikke-vestlige innvandrere er underrepresentert i lederyrker og generelt i yrker med høye kompetansekrav, mens de er overrepresentert blant håndverkere, produksjonsarbeidere og sjåførere, samt yrker uten krav til utdanning. I den siste gruppen inngår rengjørere, ryddearbeidere, hjelpearbeidere og liknende.

Som det går frem av rapporten fra Statistisk sentralbyrå, representerer innvandrerbefolkningen store ressurser og potensialer som i dag bare i begrenset grad kommer til sin rett.

En fortsatt økende tilflytting av innvandrere vil føre til befolkningsvekst i Oppland. En god integreringspolitikk med tilrettelegging og tilpassing for at nye grupper skal bli inkludert i samfunnet, vil bidra til at innvandrere og flyktninger raskere kan bidra med sine ressurser i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Dette vil øke trivsel og bolyst for våre nye innbyggere og føre til nyskaping og høyere kompetanse i Oppland, jf. målsettingen for fylkesplanen.

Fra "Nye Opplendinger i arkivet."

Foto: Karen Bleken,
Opplandsarkivet avd. Maihaugen

3. Status i Oppland fylkeskommune

3.1. Oppland fylkeskommune som arbeidsgiver

Oppland fylkeskommune har med utgangspunkt i arbeidsgiverpolitikken som målsetning at de ansatte skal utgjøre et mangfold som er noenlunde representativt for befolkningen i Opplandssamfunnet.

Siden 2006 har det vært et fast punkt i utlysningsteksten for alle ledige stillinger: *Fylkeskommunen ønsker at arbeidsstyrken i størst mulig grad gjenspeiler mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et mål å oppnå best mulig alders- og kjønns sammensetning og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn.* Det er ikke gjennomført noen systematisk undersøkelse av hvilken effekt dette har hatt. I Staten er det innført en ordning med plikt til å innkalle kvalifiserte søkere med fremmedkulturell bakgrunn til intervju.

3.2. Det flerkulturelle perspektivet i videregående opplæring

I sak om skoleeierrollen i fylkestinget desember 2005, er følgende formulering med:

"Foruten tilførsel av ny arbeidskraft til lokalt arbeids- og næringsliv, er de videregående skolene også kulturelle kraftsentra med implikasjoner for lokalsamfunnene i Oppland. De ansatte ved de videregående skolene har bred og vid kompetanse som på mange måter kommer lokalsamfunnene til gode. Mange lærere er kulturformidlere av høy rang, og gjennom sitt virke legger de grunnlag for kulturforståelse, toleranse og identitet i lokalsamfunnet. Dette er også viktige elementer i den regionale utviklingen."

"Back to the 80's", musikalprosjekt i Midt-Gudbrandsdalen. Foto: Terje Kongsrud

I generell del av læreplanen står det:
Kulturarv og identitet side 9 "Møtet mellom ulike kulturer og tradisjoner gir både nye impulser og grunnlag for kritisk refleksjon".

Det er ingen stor andel av personalet i de videregående skolene i Oppland som er minoritetsspråklige innvandrere. Det er ikke iverksatt tiltak for rekruttering utover standard formuleringer i ansettelsestekster.

I regi av de videregående skolene i Oppland gjennomføres det tiltak som internasjonale uker og aktiviteter med fokus på kulturforståelse. Skolene har også et fleksibelt system for å gi plass til utvekslings elever, og flere skoler har utstrakt virksomhet gjennom utvekslingsprogram med andre skoler/land.

I arbeidet med yrkes- og utdanningsveiledning/karriereveiledning i regi av Elevtjenesten ved skolene, har det vært tilbud om kurs i veiledning av minoritetsspråklige. Det har vært fokus på at denne elevgruppen har ekstra behov for utprøving av innholdet i våre utdanningsprogrammer som grunnlag for valg og at det kan være kulturelt betingede begrensninger i utdanningsvalg. I følge Integrerings og mangfoldsdirektoratet deltar elever med ikke-vestlig bakgrunn i like stor grad som andre i videregående skole, men bruker lengre tid på å fullføre. Det er også mer vanlig for denne gruppen å slutte på videregående enn blant elever uten innvandrerbakgrunn, noe som gjelder både førstegenerasjons innvandrere og etterkommere. Det er ikke registrert eksakte tall for Oppland på dette feltet.

3.3. Mangfoldsåret 2008

Ved behandlingen av St.meld. nr. 17 (2005-2006) sluttet Stortinget seg til Regjeringens forslag om 2008 som markeringssår for kulturelt mangfold. Regjeringen ønsket gjennom dette året å ta et samlet grep om den statlige, regionale og lokale innsatsen for å fremme kulturelt mangfold som en vesentlig dimensjon i kulturpolitikken. Det overordnede målet med Mangfoldsåret 2008 var at fra og med 2008 og framover, skal kulturlivet i Norge i større grad enn i dag gjenspeile kulturelt mangfold.

I fagenhet Kultur og idrett har det i forbindelse med Mangfoldsåret vært satt av en arbeidsressurs tilsvarende en halv stilling som blant annet har hatt ansvaret for koordinering av Mangfoldsåret i Oppland. Sentrale oppgaver har vært å være kontaktledd og etablere nettverk mellom ulike aktører i Mangfoldsåret, samt å stimulere og medvirke til ulike kulturelle tiltak i samarbeid med aktuelle aktører i Oppland.

Mangfoldsåret 2008

Fra og med 2008 skal hele kulturlivet i Norge gjenspeile kulturelt mangfold.

Mangfoldsåret skal synliggjøre og styrke det mangfoldet som finnes.

Mangfoldsåret skal også stimulere til økt kunnskap og respekt for kulturelt mangfold i institusjoner, media, politikken og i befolkningen som helhet.

Strategier:

- Synliggjøre og styrke det mangfoldet som allerede finnes.
- Skape samhandlings- og samarbeidsmønster mellom kulturaktører med bakgrunn fra henholdsvis majoritets- og minoritetskulturer.
- Sørge for at minoriteter kan utøve og videreutvikle egne kulturaktiviteter.
- Stimulere institusjoner og organisasjoner som mottar offentlig støtte til i større grad enn i dag å gjenspeile det kulturelle mangfoldet som finnes i dagens Norge.
- Øke innbyggernes kunnskap om og respekt for kulturelt mangfold som en positiv dimensjon ved det norske samfunn.
- Sikre at kulturelt mangfold skal bli et markant og gjennomgående trekk ved norsk kulturpolitikk gjennom en prosess påbegynt i 2008. Målsettingene er derfor å betrakte som langsiktige.

KULTURELT 2008
MANGFOLD 08

3.4. Internasjonalt arbeid

I oktober 2008 vedtok fylkestinget "Internasjonal strategi for Oppland fylkeskommune 2009-2014". Regionalkomiteen mener fylkeskommunens internasjonale satsing må kunne samordnes med det flerkulturelle arbeidet der det ligger til rette for det. Den internasjonale strategien har blant annet "å øke kompetansen hos sine ansatte og politikerne innen kultur og kulturforskjeller" som et av sine mål. Økt flerkulturell kompetanse er også et viktig mål i "Politikk for det flerkulturelle Oppland". Det forutsettes at fylkesrådmannen samordner dette.

3.5. "Integrering og språkopplæring" – forprosjekt Kompetansemotor

Oppland fylkeskommune (OFK) og studieforbundene i Oppland ønsker å videreutvikle og styrke fagområdet voksnes læring. Dette er i tråd med regionalt handlingsprogram for Oppland fylkeskommune og NOU 11:2007: Læring for livet. Som en del av prosjektet Kompetansemotor ble det i februar 2008 etablert en arbeidsgruppe med representanter fra OFK og Voksenopplæringsforbundet i Oppland (VOFO). Gruppen har tatt initiativ til at 5 forprosjekt skal igangsettes. "Integrering og språkopplæring" er et av disse prosjektene.

Integrering kan defineres som tilrettelegging og tilpassing for at nye innvandrere skal bli inkludert i samfunnet (definisjon brukt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet). Målet er å sikre at innvandrere raskest mulig bidrar med sine ressurser i det norske samfunns- og arbeidslivet.

Introduksjonskurs i regi av kommunale voksenopplæringssentra er den viktigste innfallsporten til norskopplæring og integrering. Statistikk og erfaringer viser at det for mange kan ta lang tid å lære seg norsk og å bli kvalifisert for arbeidslivet, og at integrering i lokalsamfunnet derfor kan være vanskelig og utfordrende. Å bli invitert til å delta i det lokale organisasjonslivet kan være en av de viktigste forutsetningene for en vellykket integrering. En god modell for integrering og språkopplæring kan være kurs i regi av lokale frivillige organisasjoner i samarbeid med andre lokale aktører. Dette er prøvd ut med gode resultater i Østre Toten.

Som et forprosjekt anbefaler arbeidsgruppa at en modell for denne type kurs og samarbeid skal spres til alle kommuner i fylket for å kunne bidra til bedre og raskere integrering. Videre anbefales det at kursene bør implementeres i en mer langsiktig og målrettet politikk for integrering i Oppland. Det foreslås at kostnader ved kursarrangering i hovedsak dekkes av lokale samarbeidsparter og kursavgift for deltakere, mens koordinatorfunksjonen blir fylkeskommunens ansvar og bidrag. Det anslås at behovet for en koordinator tilsvarer en 30-40 % stilling i ett år.

Seminar for innvandererorganisasjoner og innvanderråd i Oppland og Hedmark. Foto: Marit Brænd

4. Samarbeidsparter og ansvarsfordeling

4.1. Kommunene

Kommunene er sentrale i arbeidet med å legge til rette for integrering og mangfold på lokalplan. Kommunene bosetter flyktninger i samarbeid med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og har ansvaret for introduksjonsprogrammet, som er det viktigste virkemiddelet for kvalifisering av nyankomne flyktninger og deres familier. Kommunene skal også sørge for at det generelle kommunale tjenestetilbudet er tilpasset en flerkulturell befolkning.

Det er i kommunene innvandrerne er bosatt, og det er der vi finner de viktigste integreringsarenaene for nye innbyggere. Det handler blant annet om integrering i lokalmiljøene, skolene, barnehagene, arbeidslivet og organisasjonslivet. Omfang og organisering av integreringsarbeidet ut over introduksjonsprogrammet varierer fra kommune til kommune. Flyktningtjenesten, voksenopplæringen og kulturkontorene er viktige aktører i dette arbeidet.

Kommunene må ha det løpende ansvaret for innvandrernes situasjon i dagliglivet. Gjennom kontakt med noen av kommunene har det kommet frem ønske om en arena for samarbeid og erfaringsutveksling på tvers av fagområder og forvaltningsnivå.

4.2. Frivillige organisasjoner

De frivillige organisasjonene er sentrale aktører i lokalsamfunnene og viktige arenaer for inkludering. Flere av organisasjonene søker tilskudd til flerkulturelle tiltak fra støtteordningen "Tilskudd til frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til deltakelse, dialog og samhandling", post 71 i statsbudsjettet. Støtteordningen forvaltes av fylkeskommunene.

Kommunene forutsettes å ha et særlig ansvar for å trekke innvandrerne med i det lokale organisasjonslivet. I Gjøvik kommune finner vi eksempler på at frivillige organisasjoner aktivt er trukket med i kommunens integreringsarbeid.

4.3. Hedmark fylkeskommune

I 1996 vedtok fylkespolitikkerne Hedmark som antirasistisk sone. Dette innebar at fylkeskommunen i sine virksomheter skulle prioritere kompetanseutvikling, kunnskapsformidling og informasjonsarbeid som kan virke holdningsskapende og motvirke diskriminering. Det er utarbeidet en visjon for dette arbeidet: Hedmark – fylket der alle uansett bakgrunn har like muligheter, rettigheter og plikter til å delta i samfunnet og bruke sine ressurser.

I 1998 ble handlingsplanen "Utfordringer i det flerkulturelle Hedmark" vedtatt. Som oppfølging av planen ble det i 2000 ansatt en rådgiver med ansvar for flerkulturelle arbeidsoppgaver, i 2002 ble fylkeskommunalt innvandrerråd opprettet, og i 2003 ble flerkulturelt kunnskaps- og kompetansesenter oppstartet. Handlingsplanen er nå revidert og høsten 2009 ble "Regional plan for framtidens flerkulturelle Hedmark 2009 - 2012 (2010)" vedtatt.

Hedmark fylkeskommune har vært og er en naturlig samarbeidspart for Oppland i vårt mangfoldsarbeid. Oppland har hatt god nytte av Hedmarks erfaringer og har de siste årene blant annet samarbeidet om seminarer for innvandrerråd og innvandrersorganisasjoner.

Maihaugenkonferansen

Maihaugenkonferansen har vært en årlig nasjonal konferanse som arrangeres av Fylkesmannen i Oppland, IMDi og Maihaugen. Konferansen belyser sentrale områder knyttet til innvandring.

Kulturprogrammet

I anledning Mangfoldsåret i 2008 ønsket arrangørene å sette fokus på kulturelt mangfold og inviterte Oppland fylkeskommune med på et samarbeid om en markering av Mangfoldsåret.

Fylkeskommunen engasjerte en produsent og det ble satt sammen et omfattende kulturprogram for konferansen. Et av høydepunktene var festforestillingen "Fra først av" i Maihaugsalen.

Etter et "hvileår" i 2009, blir det igjen arrangert Maihaugenkonferanse i 2010. Oppland fylkeskommune skal igjen være ansvarlige for konferansens kulturprogram.

Kristin Sevaldsen

Sibussiwe n'Cube

Foto: Tony Heyerdahl

4.4. Fylkesmannen i Oppland

Fylkesmannen i Oppland har i flere år arrangert Maihaugenkonferansen i samarbeid med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Indre Øst. Målet med konferansen er å belyse sentrale områder knyttet til innvandring og på den måten være et viktig bidrag for å kunne lykkes med integrering og inkludering i samfunnet. I 2008 ble Oppland fylkeskommune invitert til et samarbeid om markering av Mangfoldsåret under Maihaugenkonferansen. Fylkeskommunen hadde ansvaret for et omfattende kulturprogram under konferansen.

4.5. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) Indre Øst

IMDis mål er å bidra til like levekår og mangfold gjennom arbeid, integrering og deltakelse. IMDi ble opprettet 1. januar 2006 for å være et kompetansesenter og en pådriver for integrering og mangfold. Direktoratet samarbeider med innvandrersorganisasjoner og innvandrergreper, kommuner, statlige etater og privat sektor. IMDi gir råd og iverksetter statlig politikk.

IMDi Indre Øst er en av direktoratets seks regionale enheter. Kontoret har blant annet ansvar for bosetning i fylket og har tett kontakt med flyktningkontorene i kommunene.

Oppland fylkeskommune har som en prøveordning samarbeidet med IMDi Indre Øst om fordeling av midler fra post 71 "Tilskudd til frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til deltakelse, dialog og samhandling". Denne prøveordningen har ført til samarbeid på andre områder som for eksempel arrangement av seminar og kurs for innvandrersorganisasjonene.

4.6. Likestillingscenteret

Likestillingscenteret (tidligere Kvinneuniversitetet) arbeider for økt likestilling på grunnlag av kjønn, etnisitet, seksuell orientering, alder og spørsmål knyttet til andre grupper som diskrimineres eller forskjellsbehandles.

Likestillingscenteret har i to år drevet pilot- og utviklingsprosjektet "Velkommen inn" med finansiering fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Dette er et mentornettverk som skal resultere i at kvinner med innvandrerbakgrunn står best mulig rustet til å bli rekruttert inn i arbeidslivet og at mentorene skal lære om andre kulturer og om mentoring som metode.

Likestillingscenteret er nå i gang med videreføring av "Velkommen inn" som et 3-årig prosjekt i Oppland og Hedmark fra september 2008 til ut juli 2011. Prosjektet får støtte fra Oppland fylkeskommune for 2008.

Velkommen inn

I 2006 startet Likestillingscenteret prosjektet "Velkommen inn". Dette er et mentornettverk med hensikt å skape dialog mellom yrkesaktive kvinner og innvandrerkvinner som ønsker å komme ut i arbeidslivet.

Over 60 % av alle ansettelser foregår gjennom personlige bekjenskaper og nettverk. Slike nettverk kan derfor være avgjørende for å få åpnet dørene til arbeidsmarkedet.

"Velkommen inn" har i dag deltakere fra Hedmark og Oppland.

Nettverket er basert på frivillighet og er et supplement til andre offentlige tjenester og tilbud.

Fra sommeravslutning i prosjekt "Velkommen inn". Foto: Likestillingscenteret

4.7. Andre samarbeidsparter

Flere institusjoner er aktuelle som samarbeidsparter i forbindelse med mangfoldsarbeidet i fylket. Vi kan nevne noen:

- **Opplandsarkivet** er i gang med prosjektet "Nye Opplendinger" som har som mål å dokumentere nyere innvandring til Oppland. Det er gjennomført et forprosjekt som varte i åtte måneder og ble avsluttet i januar 2008. Hovedprosjektet skal gå over tre år. Arbeidet med dette startet i september 2008. Utstillingen "Hit! Her! Nå!" på Maihaugen i november 2008 presenterte prosjektet og eksempler fra materialet som er samlet inn.
- **Studieforbundets** forprosjekt "Integrering og språkopplæring" i regi av Kompetansemotor er en metode for å øke integrering gjennom praktisk samvær.
- **NAV** er en sentral aktør i forbindelse med innvandreres tilgang til arbeidslivet.
- **KS** (kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon) kan være en relevant samarbeidspart i utvikling av arbeidsgiverpolitikk og kompetansetiltak.
- **Nansenskolen** har et flerkulturelt perspektiv i mange av sine aktiviteter. Skolen har et eget dialog- og fredsbyggingsprogram: Nansen Dialog. Formålet med Nansen Dialog er å dyktiggjøre mennesker som lever i konfliktsituasjoner til å kunne bidra til fredelig konflikthåndtering basert på demokratiske verdier og menneskerettigheter.

Nye opplendinger i arkivet "Arkivdokumentasjon av nyere innvandring til Oppland"

Opplandsarkivet avd. Maihaugen er i gang med et prosjekt som har som mål å dokumentere nyere innvandring til Oppland.

Det er et ønske at arkivet skal speile det flerkulturelle samfunnet vi lever i. Den historiske dokumentasjonen som finnes i våre arkiver skal ikke bare formidle den etniske nordmannens historie.

Det som finnes om nye minoriteter i arkivene i dag er stort sett materiale fra myndighetene, for eksempel innvandreretaten og sosialkontoret.

Dette er bare en liten del av folks historie. Vi er oppatt av at enkeltpersoner skal formidle sin egen og sine foretaks historie til arkivene. Vi ønsker også å sikre disse historiene for å møte fremtidens behov, slik at etterkommere som ønsker å finne ut om sine slektingers første tid i Norge finner sin historie. Materialet som samles inn blir et viktig grunnlag for forskning.

Hovedprosjektet skal gå over tre år. Arbeidet startet i september 2008.

Fra "Nye Opplendinger i arkivet."

Foto: Karen Bleken, Opplandsarkivet avd. Maihaugen

5. Mål for mangfoldsarbeidet i Oppland

Oppland skal være et fylke der kulturelt mangfold utnyttes som en viktig ressurs i samfunnsutviklingen gjennom et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter og gir inspirasjon til deltakelse.

I fylkesplanen 2005-08 står det blant annet:

- Oppland skal være et fylke preget av befolkningsvekst, trivsel, bolyst, nyskaping og høy kompetanse.
- Oppland skal ligge i forkant når det gjelder samhandling med befolkningen, kommunene, andre fylkeskommuner, kompetansebedrifter og andre utviklingsaktører. Oppland tar mål av seg til å bidra til et levende folkestyre.

En politikk for det flerkulturelle Oppland må være en politikk som tar inn over seg og legger til rette for at Oppland i stadig sterkere grad er et flerkulturelt samfunn. Fylkets mål må omfatte alle som er bosatt i fylket uavhengig av nasjonal bakgrunn, hudfarge, kjønn, religion og legning. For at dette skal bli en realitet, må det gjøres noen strategiske valg for å sikre at enkelte grupper av befolkningen ikke faller utenfor.

Stadig flere av Opplands innbyggere er bærere av ulike kulturer. Hvordan kan det tilrettelegges slik at de ressursene som ligger i et mangfold av kultur møter blir en positiv verdi for hele Opplandssamfunnet? Et ideelt mål må være at alle i vårt fylke kan være del av et fellesskap hvor de både har felles verdier, samtidig som den enkelte kan bære videre sentrale trekk i eget verdiset.

I en strategi for å nå fylkesplanens mål er det nødvendig å se spesielt på flyktingers og innvandreres kår i det norske samfunnet. Det er et mål for Oppland at samfunnets ulike institusjoner, styrer og råd gjenspeiler det kulturelle mangfoldet. Rask og god bosetting av flyktinger i kommunene vil danne grunnlag for et aktivt liv i trygge omgivelser og bidra til økt samfunnsdeltakelse.

Feiring av FN-dagen i Midt-Gudbrandsdalen. Foto: Marit Brænd

6. Strategier og tiltak

Regionalkomiteen foreslår fire strategier for "Politikk for det flerkulturelle Oppland":

Strategi 1: Oppland - antirasistisk sone

- **Tiltak 1: Søke å innarbeide "Oppland – antirasistisk sone" i planstrategien for Oppland**

Målet for Oppland som antirasistisk sone er et samfunn som viser respekt overfor individers ulikhet. Et samfunn der mangfold er en verdsett og naturlig del. Dette skal være en gjennomgående forpliktelse i alle fylkeskommunens virksomheter.

Rasistisk betyr å være preget av rasisme. Rasisme er en holdning, et menneskesyn eller en politikk som deler inn og rangerer mennesker etter visse kjennetegn. Rasismen forutsetter en årsakssammenheng mellom et menneskes fysiologiske trekk og dets intellekt, personlighet, moral og kultur.

Strategi 2: Dialog med innvandrerbefolkningen

- **Tiltak 1: Opprette flerkulturelt råd**

Dialog og samhandling mellom myndigheter og innbyggere er en forutsetning for å utvikle et godt og inkluderende samfunn og et tjenesteapparat som møter befolkningens behov. Dialog kan skje gjennom ulike møteplasser som for eksempel råd eller kontaktvalg hvor det er tilrettelagt for dialog og samhandling mellom representanter for innvandrerbefolkningen og myndighetene. Mål for dialogen er gjensidig forståelse, informasjonsutveksling og brukermedvirkning.

Regionalkomiteen har drøftet ulike modeller og sammensetninger av et slikt råd og anbefaler etablering av et råd betegnet flerkulturelt råd, bestående av representanter fra innvandrergroppene og politikere.

Et flerkulturelt råd vil ha flere formål. Rådet skal være en arena der innvandrergropper blir hørt, der de blir delaktige i demokratiske prosesser og der de får demokratitrening. Rådet vil også være en læringsarena for etniske nordmenn.

Alan, Iran/Gjøvik

Helena, Estland/Hunndalen

Benin og Masodi, Afghanistan/Dombås

Huynh, Vietnam/Hunndalen

Maj-Britt, Finland/Otta

Fra "Nye Opplendinger i arkivet."

Foto: Karen Bleken,
Opplandsarkivet avd. Maihaugen

Ved å skape økt kunnskap og forståelse mellom ulike grupper, vil rådet bidra til å forebygge konflikter og øke treffsikkerheten på ulike tiltak. Med utgangspunkt i dette vil rådet ha følgende sentrale oppgaver:

- Rådet skal være informasjons- og rådgivende organ for fylkeskommunen, kommuner og andre offentlige instanser og institusjoner.
- Rådet må selv kunne ta opp saker som det mener er viktig for flyktninger og innvandrere i Oppland.
- Rådet skal stimulere til samfunnsdeltakelse og brukermedvirkning blant minoriteter.
- Rådet vil være en viktig dialogpart for de ulike fagenhetene i fylkeskommunen om hvordan det flerkulturelle perspektivet kan ivaretas.

Det flerkulturelle rådet bør velges for en interimperiode med varighet frem til neste kommune- og fylkestingvalg i 2011, slik at rådsmedlemmene i løpet av denne perioden kan være med på å utforme retningslinjer og fremtidig struktur for rådet. Fylkesrådmannen får ansvar for å utforme forslag til mandat for rådets arbeid i interimperioden.

Regionalkomiteen foreslår at hver region oppnevner to representanter, en av hvert kjønn, med en vararepresentant. Dette vil sikre en geografisk spredning i representasjonen og en likestilling mellom kjønnene. Det må også tilstrebes en viss bredde i representasjonen fra ulike innvandermiljøer. I tillegg oppnevnes også tre fylkespolitikere og en vararepresentant.

For at rådet skal få reell innflytelse og bli delaktige i demokratiske prosesser, er det avgjørende at medlemmene får nødvendig opplæring og har et sekretariat til rådighet.

Fremskrittspartiets representant i Regionalkomiteen er imot opprettelse av flerkulturelt råd og har fremmet dissens på dette foreslåtte tiltaket.

● Tiltak 2: Kontakt med innvandrersorganisasjonene

Det er behov for veiledning og oppfølging av organisasjonene i forbindelse med forvaltning av den statlige støtteordningen for tilskudd til drift av innvandrersorganisasjoner og til flerkulturelle tiltak i lokalsamfunnene (se kapittel 2).

Det skal tilbys kurs og seminarer i blant annet organisasjonskunnskap og regnskapsføring for innvandrersorganisasjonene.

Fra "Nye Opplendinger i arkivet."

Foto: Karen Bleken,
Opplandsarkivet avd. Maihaugen

Fra "Nye Opplendinger i arkivet."

Foto: Karen Bleken,
Opplandsarkivet avd. Maihaugen

Strategi 3: Flerkulturelt perspektiv i Oppland fylkeskommune

Det at Oppland er et flerkulturelt samfunn, gir utfordringer på de fleste samfunnsområder og må få innvirkning på utformingen av fylkeskommunens politikk på alle fagfelt. Ivaretagelse av det flerkulturelle perspektivet må bli et felles ansvar og et mål innenfor alle sektorer. På sikt skal det flerkulturelle perspektivet være en permanent og synlig dimensjon ved hele virksomhetens arbeid.

- **Tiltak 1: Sikre en helhetlig tverrfaglig forståelse av og tilnærming til flerkulturelle spørsmål.**

Der flerkulturelle spørsmål kommer opp, er det viktig at dette blir behandlet på en mest mulig helhetlig måte. Samarbeidsformer som stimulerer til dette må søkes utarbeidet.

- **Tiltak 2: Legge til rette for å øke andelen innvandrere ansatt i Oppland fylkeskommune.**

Ved ansettelse i stillinger i Oppland fylkeskommune skal kvalifiserte jobbsøkere med fremmedkulturell bakgrunn innkalles til intervju.

- **Tiltak 3: Heve kompetansen om flerkulturelle forhold hos de ansatte.**

Flerkulturell kompetanse skal betraktes som basiskompetanse for alle medarbeidere i Oppland fylkeskommune og inkluderes i det generelle arbeidet med medarbeiderutvikling.

Ledere som tilsetter, og arbeidsmiljøer som har eller kan få tverrkulturelle utfordringer, må få tilført flerkulturell kompetanse gjennom kurs, samlinger og andre relevante læringsarenaer. Skolene står i en særstilling i organisasjonene i dag mht. flerkulturell sammensetning både blant elever og ansatte.

For ansatte/ledere med et mer eksplisitt ansvar for flerkulturelt arbeid, skal det tilbys målrettet formell kompetanseheving. Dette kan for eksempel skje i samarbeid med Hedmark fylkeskommune.

- **Tiltak 4: Som skoleeier legge til rette for et godt læringsmiljø for elever med innvandrerbakgrunn og rekruttere lærere med innvandrerbakgrunn.**

Det må etableres samarbeid med kommuner om norskopplæring for minoritetspråklig ungdom.

● **Tiltak 5: Videreføre arbeidet som er nedlagt i Mangfoldsåret.**

Det overordnede målet med Mangfoldsåret var at fra og med 2008 skal hele kulturlivet i Norge gjenspeile kulturelt mangfold. Mangfoldsåret var starten på en prosess for å fremme kulturelt mangfold som en vesentlig dimensjon i kulturpolitikken. Arbeidet som er påbegynt i Mangfoldsåret må derfor videreføres. Dette innebærer å:

- Arbeide for en flerkulturell programprofil i Kulturmenyen
- Synliggjøre og styrke det mangfoldet som allerede finnes
- Sørge for at minoriteter kan utøve og videreutvikle egne kulturaktiviteter
- Arbeide for økt kunnskap om og respekt for kulturelt mangfold som en positiv dimensjon i det norske samfunn
- Stimulere institusjoner og organisasjoner som mottar offentlig støtte til å gjenspeile det kulturelle mangfoldet som finnes i dagens Norge.

● **Tiltak 6: Alle fylkeskommunens virksomheter skal synliggjøre sitt mangfoldsarbeid i rapporteringen til Regionalt handlingsprogram.**

Strategi 4: Styrke integreringsarbeidet i Oppland

Fylkeskommunen som regional utvikler skal legge til rette for at innvandrere og flyktninger skal kunne delta i samfunnet.

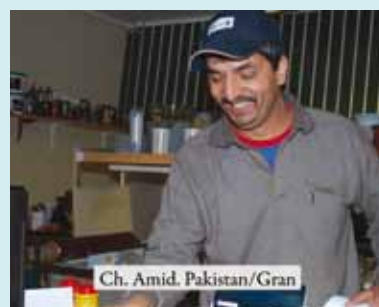
● **Tiltak 1: Bidra til å gi innvandrere likeverdige muligheter til å delta i kultur, arbeids- og næringsliv.**

Ulike stipend, stimuleringsordninger og andre virkemiddelordninger må ta spesielt hensyn til innvandreres situasjon.

Det må støttes opp om ulike prosjekter som for eksempel mentornettverket "Velkommen inn".

● **Tiltak 2: Stimulere til etablering av møteplasser for kompetansedeling og til kartlegging av kompetanse i og om innvandrermiljøer.**

Det må stimuleres til etablering av nettverk og møteplasser på tvers av ulike fagfelt og ulike forvaltningsnivå.

Fra "Nye Opplendinger i arkivet."

Foto: Karen Bleken,
Opplandsarkivet avd. Maihaugen

Fra "Nye Opplendinger i arkivet."

Foto: Karen Bleken,
Opplandsarkivet avd. Maihaugen

Behovet for regionale møteplasser i Innlandet, regionene eller fylket må vurderes.

- **Tiltak 3: Innarbeide et flerkulturelt perspektiv i planprosesser og i fylkeskommunens partnerskapsavtaler.**

Det må sikres at alle grupper blir tilstrekkelig ivaretatt med hensyn til informasjon og medvirkning i planprosesser.

- **Tiltak 4: Legge til rette for integrering og språkopplæring gjennom forprosjektet initiert av prosjektet Kompetansemotor.**

7. Ressursbehov

I de nærmeste årene, for eksempel i en 3-års periode, må det avsettes økte ressurser for å gjennomføre tiltakene som foreslås i denne innstillingen. Dette innebærer styrket kapasitet på personalsiden, samt økonomiske midler til å drive samarbeidstiltak, kompetansehevende tiltak og flerkulturelt råd.

Et hovedprinsipp må være at midler til å ivareta mangfoldsperspektivet innarbeides i fagenhetenes ordinære budsjett-rammer. I en overgangsperiode må det være rom for å sette inn ekstra ressurser for å innarbeide politikken for det flerkulturelle Oppland i hele organisasjonen.

OPPLAND
fylkeskommune

